

**DAVLAT TASHQI QARZINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK
KO'RSATKICHLARIGA ERISHISH TAHLILI**

Adashaliyev Temurbek Ulug`bek o`g`li

*InFinBank AJ Namangan viloyati filiali Korporativ mijozlarga xizmat
ko`rsatish front-ofisi 2-toifali mutaxassisi*

Annotatsiya. *Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko`lamli islohotlar, Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan ishlab chiqilgan 2021-2026-yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning bo`yicha Taraqqiyot strategiyasi xalqaro iqtisodiy hamkorlikni yanada rivojlantirishni nazarda tutadi. Shu jumladan, puxta o`ylangan tashqi qarz siyosatini amalga oshirishni davom ettirish, xorijiy investitsiyalar va kreditlardan samarali foydalanish.*

Davlat tomonidan qo`yilgan strategik maqsadning taktik vazifalari amalga oshirilishini ta`minlash mamlakatda rivojlanish dasturlarini moliyalashtirish bo`yicha faol davlat qarz siyosatini olib borish jarayonida uning mamlakat moliyaviy xavfsizligiga salbiy ta`sirini yumshatish imkonini beradi. Ushbu maqsad zamonaviy davlat qarzini samarali boshqarish sohasida tub islohotlarning kontseptual asosini tashkil etadi, u quyidagilarni o`z ichiga oladi:

- makroiqtisodiy barqarorlik uchun davlat qarzini xavfsiz darajada saqlash;
- ichki va tashqi davlat qarzigacha o`z vaqtida va to`liq xizmat ko`rsatishni ta`minlash
- davlat qarzini diversifikatsiya qilish va unga xizmat ko`rsatish xarajatlarini oshirish xavfini kamaytirish;

-O`zbekiston Respublikasi Hukumati nomidan yoki uning kafolati ostida olingan qarz mablag`laridan maqsadli va samarali foydalanishni ta`minlash;

- Davlat qarzining ilmiy-nazariy asoslari va uni makroiqtisodiy barqarorlikni ta`minlash nuqtai nazaridan boshqarish bir qator xorijiy iqtisodchilar tomonidan o`rganilgan. Zamonaviy iqtisodchilarning davlat qarzi haqidagi ilmiy qarashlarini o`rganganimizda, Dolan va Lindsy foiz stavkalarining oshishiga davlat qarzining ko`payishi sabab, deb hisoblashlari ma`lum bo`ldi. Ular bu xorij kapitalining kirib kelishini kuchaytirib, xorijdagi davlat majburiyatlarini siqib chiqarishga olib kelishini tan olishadi.

Boshqa tomondan, amerikalik olim Samuelson "... davlat qarzi foiz stavkalariga ta`sir qilmaydi va Federal zaxira tizimi ochiq bozor operatsiyalari orqali foiz stavkalarining o`zgarishini sun`iy ravishda boshqarish imkoniyatiga ega" deb ta`kidlaydi. Muallifning fikrlari oddiy qarz miqdoriga ishora qiladi. Bugungi sharoitda davlat qarzi bilan bog`liq tendentsiya hukumatning o`ta yuqori qarz sharoitida foiz stavkalarini manipulyatsiya qilish imkoniyatini cheklaydi va samarali tartibga solish imkonini bermaydi. Natijada real foiz stavkalari oshadi.

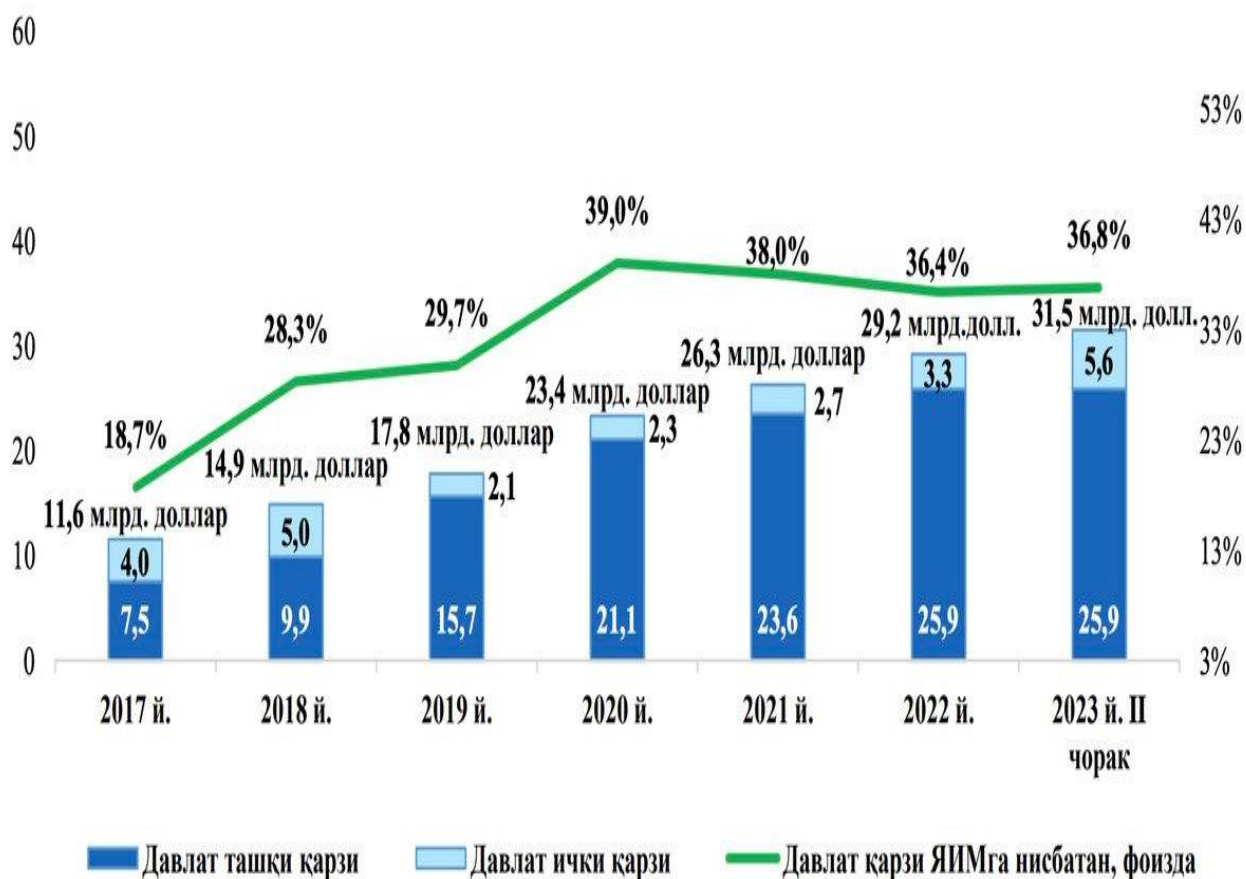

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

1-rasm Davlat qarzining joriy holati³⁵

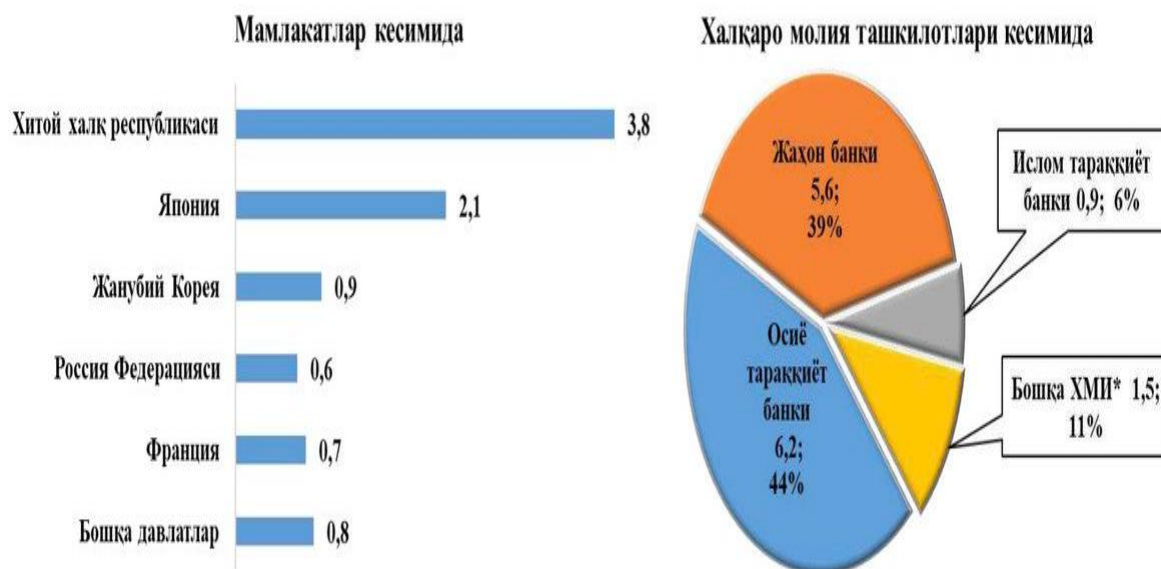

Ushbu jadval tahlil qilingan 2017-2023 davr mobaynida ekanligini ko'rsatadi. Respublikada davlat qarzi O'zbekiston o'sish tendentsiyasiga ega edi. Uning amplitudasi bunda yalpi ichki mahsulotga nisbatan davlat qarzining tebranishlari davrda (2017-2023) min. 18.7 foiz va maks. 36.8 foizni tashkil qilmoqda. Past ko'rsatkich 2017 yilda qayd etilgan va mavjud so'nggi yillarda barqaror o'sish tendentsiyasini ko'rsatdi.

³⁵ O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya Vazirligi tahliliy manbalari asosida

2-rasm O'zbekiston Respublikasining davlat qarzi ulushi mamlakatlar kesimida³⁶

Markaziy bank [ma'lumotlariga](#) ko'ra, O'zbekiston tashqi qarzi joriy yilning boshiga nisbatan eng ko'p Xitoy Xalq Respublikasidan 3.8 mlrd AQSH dollarini, Fransiyadan esa 0.7 mlrd AQSH dollarini tashkil qildi. Yaponiya va Janubiy Koreya davlatlaridan o'z navbatida 2.1 mlrd va 0.9 mlrd AQSH dollari miqdorida qarzdor hisoblanadi. Rossiya davlatidan 0.6 mlrd AQSH dollarini, 0.8 mlrd AQSH dollari qolgan davlatlar hisobiga to'g'ri kelmoqda. Xalqaro moliya tashkilotlar kesimida Jahon bankidan 5.6 mlrd AQSH dollari miqdorida, Osiyo Taraqqiyot bankidan 6.2 mlrd AQSH dollari qarzi mavjud.

So'nggi yillarda davlat qarzining o'sish dinamikasiga qaramay, xalqaro standartlarga muvofiq O'zbekiston Respublikasining davlat qarzi (YaIMga nisbatan 40,4 foiz), shu jumladan davlat tashqi qarzi (YaIMga nisbatan 36,5 foiz) o'rtacha darajada saqlanib qolmoqda.

Davlat tomonidan qo'yilgan strategik maqsadning taktik vazifalari amalga oshirilishini ta'minlash mamlakatda rivojlanish dasturlarini moliyalashtirish bo'yicha faol davlat qarzi siyosatini olib borish jarayonida uning mamlakat moliyaviy xavfsizligiga salbiy ta'sirini yumshatish imkonini beradi. Ushbu maqsad zamonaviy davlat qarzini samarali boshqarish sohasida tub islohotlarning kontseptual asosini tashkil etadi, u quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- makroiqtisodiy barqarorlik uchun davlat qarzini xavfsiz darajada saqlash;
- ichki va tashqi davlat qarziga o'z vaqtida va to'liq xizmat ko'rsatishni ta'minlash
- davlat qarzini diversifikatsiya qilish va unga xizmat ko'rsatish xarajatlarini oshirish xavfini kamaytirish;

³⁶ O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki tahliliy manbalari asosida

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

-O'zbekiston Respublikasi Hukumati nomidan yoki uning kafolati ostida olingan qarz mablag'laridan maqsadli va samarali foydalanishni ta'minlash;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining 2021-yilgi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari prognozlari va davlat byudjeti parametrlari to'g'risida"gi PQ-3454-sonli Qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevralda "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi 4947-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2017 y. 6-son.

3.The Ministry of Finance of the Republic of Uzbekistan (2021) "The state debt of the Republic of Uzbekistan: for 2020";

4. The Central Bank of the Republic of Uzbekistan (2020) "Balance of Payments, International Investment Position and Foreign Debt of the Republic of Uzbekistan"

5. Aslan C., Ajazaj A. and Wahidh S.A. (2018) "Study on Public debt Management system and Results of a survey on solutions used by Debt Management Offices", Policy Research Working Paper №8544, World Bank Group